

แปลงานจากคำดลสมาธิ

บทความ “แหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์ในพระราชพิธีบรมราชาภิเษกมาจากที่ใดบ้าง” มติชนสุดสัปดาห์ออนไลน์ ให้ความรู้ไว้ว่า พระมหากษัตริย์ที่จะขึ้นเถลิงถวัลย์ราชสมบัติ ในขั้นตอนการเตรียมพิธีจะต้องมีการดักน้ำจากแหล่งสำคัญสำหรับนำมาเป็นน้ำสรงพระมูรธาภิเษก และเพื่อทำน้ำอภิเษกก่อนที่จะนำไปประกอบในพระราชพิธีบรมราชาภิเษก ซึ่งน้ำที่นำมาจะต้องมีความพิเศษกว่าน้ำธรรมดาทั่วไป

ตามตำราโบราณของพราหมณ์ จะต้องเป็นน้ำที่มาจาก “ปัญจมหานที” หรือ แม่น้ำสายสำคัญ 5 สายในชมพูทวีป ได้แก่ แม่น้ำคงคา แม่น้ำยมนา แม่น้ำมहि แม่น้ำอจิรวดี และแม่น้ำสรภู โดยน้ำในแม่น้ำทั้ง 5 จะไหลมาหาเขาไกรลาส ซึ่งศาสนาพราหมณ์-ฮินดูถือว่าเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์และที่สถิตของพระอิศวร

สมัยสุโขทัยมาจนถึงสมัยอยุธยาแม้จะมีการกล่าวถึงพระราชพิธีบรมราชาภิเษก แต่ก็ยังไม่พบหลักฐานการนำน้ำปัญจมหานทีในชมพูทวีปมาใช้ในพระราชพิธี ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่าการเดินทางไปกลับระหว่างประเทศไทยในอดีตและประเทศอินเดียเป็นไปได้ยากที่จะนำน้ำจากปัญจมหานทีมาใช้ได้ เพราะตามธรรมเนียมประเพณีมาแต่เดิม เมื่อกษัตริย์พระองค์ใดเสด็จผ่านพิภพ จะต้องทำพระราชพิธีบรมราชาภิเษกภายใน 7 วัน หรืออย่างช้าภายในเดือนเศษ เป็นประเพณีสืบมาและกระทำ

กันก่อนที่จะถวายพระราชนิพนธ์พระบรมศพพระเจ้าแผ่นดินองค์ก่อน จึงสันนิษฐานได้ว่าถ้าจะนำน้ำมาจากชมพูทวีปจึงเป็นไปได้

กันก่อนที่จะถวายพระราชเพลิงพระบรมศพพระเจ้าแผ่นดินองค์ก่อน จึงสันนิษฐานได้ว่าถ้าจะนำน้ำมาจากชมพูทวีปจึงเป็นไปได้

หลักฐานการนำน้ำศักดิ์สิทธิ์มาใช้ในพระราชพิธีบรมราชาภิเษกปรากฏในหลักศิลาจารึกวัดศรีชุมของพญาลิไทแห่งสุโขทัย กล่าวถึงพ่อขุนผาเมืองอภิเษกพ่อขุนบางกลางหาวให้เป็นผู้ปกครองสุโขทัยและข้อความในศิลาจารึก (พ.ศ.1132) ว่า “น้ำพุที่ออกมาจากเขาลิงคบรรพตข้างบนวัดภูไถ้นครจำปาศักดิ์นั้นใช้เป็นน้ำอภิเษก” ขณะที่สมัยกรุงศรีอยุธยาปรากฏหลักฐานพระราชพิธีบรมราชาภิเษกใช้น้ำจากน้ำในสระเกษ สระแก้ว สระคา สระยมนา แขวงเมืองสุพรรณบุรี เท่านั้น

ต่อมาสมัยรัตนโกสินทร์รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก รัชกาลที่ 1 จนถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 พระราชพิธีบรมราชาภิเษกนอกจากจะใช้น้ำจากแหล่งเดียวกันกับในสมัยกรุงศรีอยุธยาแล้วยังนำน้ำจากแม่น้ำสายสำคัญอีก 5 สาย เรียกกันว่า “เบญจสุทธิคงคา” ซึ่งดักมาจากเมืองต่างๆ ดังนี้ 1.น้ำในแม่น้ำเพชรบุรี ดักที่ตำบลท่าไชย จังหวัดเพชรบุรี 2.น้ำในแม่น้ำราชบุรี ดักที่ตำบลควดด้ง จังหวัดสมุทรสงคราม 3.น้ำในแม่น้ำเจ้าพระยา ดักที่บางแก้ว จังหวัดอ่างทอง 4.น้ำในแม่น้ำป่าสัก ดักที่ตำบลท่าราบ จังหวัดสระบุรี และ 5.น้ำในแม่น้ำบางปะกง ดักที่ตำบลพระอาจารย์ จังหวัดนครนายก

โดยน้ำแต่ละแห่งจะตั้งพิธีเสก ณ ปุชนิยสถานสำคัญแห่งเมืองนั้น เมื่อเสร็จพิธีแล้วจึงจัดส่งเข้ามาทำพิธีการต่อที่พระนคร นอกจากนี้ ในสมัยรัชกาลที่ 4 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระสงฆ์เป็นพระครูพระปริตไทย 4 รูป สำหรับสวดทำน้ำพระพุทธมนต์ในพิธีสมโภชมุขานิเษก จึงมีน้ำพระพุทธมนต์เพิ่มขึ้นอีกอย่าง

ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 เมื่อประกอบพระราชพิธีบรมราชาภิเษกในปี พ.ศ.2411 ก็ใช้น้ำเบญจสุทธิคงคา และน้ำในสระ 4 สระ เมืองสุพรรณบุรี เป็นน้ำสรงพระมุขานิเษกและน้ำอภิเษกเช่นเดียวกับในรัชกาลก่อนๆ ต่อมาเมื่อพระองค์เสด็จพระราชดำเนินไปประเทศอินเดียในปี พ.ศ.2415 ทรงได้นำน้ำปัญจมหานทีที่มีการบันทึกในตำราของพราหมณ์กลับมายังประดาลัยด้วย และในปี พ.ศ.2416 เมื่อได้ทรงกระทำพระราชพิธีบรมราชาภิเษกเป็นครั้งที่ 2 น้ำสรงมุขานิเษกจึงเพิ่มน้ำปัญจมหานทีลงในน้ำเบญจสุทธิคงคาและน้ำในสระทั้ง 4 ของเมืองสุพรรณบุรีด้วย

เมื่อถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 ทรงประกอบพระราชพิธีบรมราชาภิเษกเมื่อปี พ.ศ. 2453 ทรงใช้น้ำมุขานิเษกและน้ำอภิเษกจากแหล่งเดียวกันกับรัชกาลที่ 5 ต่อมาเมื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งการพระราชพิธีบรมราชาภิเษกสมโภชในปี พ.ศ.2454 นอกจากใช้น้ำเบญจคงคา น้ำปัญจมหานที และน้ำทั้ง 4 สระจากสุพรรณบุรีแล้ว ยังได้ดักน้ำจากแหล่งอื่นๆ และแม่น้ำตามมณฑลต่างๆ ที่ถือว่าเป็นแหล่งสำคัญและเป็นสิริมงคลหล มาตั้งทำพิธีเสกน้ำพุทธมนต์ ณ พระมหาเจดีย์สถาน ที่เป็นหลักพระมหานครโบราณ 7 แห่ง